

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

Педагогічний факультет

“Затверджено”

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол № 3 від «3» березня 2022р.
Голова Приймальної комісії
_____ Андрущенко В. П.

Рекомендовано

Вченою радою Педагогічного
факультету
Протокол №6 від «23» лютого 2022р.
Голова Вченої ради
_____ Олефіренко Т.О.

**Програма вступного фахового випробування
з педагогіки, основ науково-педагогічних досліджень та методик
викладання окремих навчальних предметів початкової школи
для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня
магістра (1 рік 4 місяців)
на базі здобутого
**освітнього ступеня бакалавра /
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста****

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 013 «Початкова освіта»

освітньо-професійні програми: «Початкова освіта»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Становлення України як самостійної держави, її національне відродження та перехід до ринкових відносин кардинально впливають на роль спеціалістів з вищою освітою. Особливе місце серед них посідають майбутні педагоги як високо компетентні і всебічно освічені фахівці, рівень підготовки яких повинен забезпечити соціально-педагогічні потреби суспільства в умовах реалізації «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті».

Побудова національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх кадрів, спрямований на подолання кризи в освіті, яка виявляється, передусім, у невідповідності знань студентів запитам особистості, суспільним потребам і світовим стандартам, у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності. Основним критерієм роботи навчального закладу є рівень підготовленості випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці.

Головним завданням вступного фахового випробування для вступників спеціальності «Початкова освіта» ступеня «Бакалавр» чи освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» на ступінь «Магістр» є перевірка відповідності рівня підготовки майбутніх фахівців Галузевому стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта». Державна атестація є свідченням готовності особи, яка на основі освітнього ступеня «Бакалавр» здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності.

Програма фахового випробування покликана перевірити рівень фахової компетентності майбутнього вчителя початкової школи, що відповідає його освітньо-кваліфікаційній характеристиці. Вона сприяє виявленню рівня фундаментальної та спеціальної підготовки майбутнього фахівця освітнього ступеня «Бакалавр».

Об'єктом оцінювання мають бути структурні компоненти навчальної діяльності, а саме:

— змістовий компонент – знання про об'єкт вивчення (уявлення, поняття, явища тощо, в т.ч. про правила, засоби його перетворення, вимоги до результату; складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.). Обсяг знань визначений навчальними програмами, державними стандартами;

— операційно-організаційний компонент – дії, способи дій (вміння, навички).

Характеристика змісту фахового випробування. Програма фахового вступного випробування має комплексний характер, оскільки він охоплює питання з педагогіки та фахових методик початкового навчання. Кожен варіант завдання фахового випробування має інтегрований характер. Його зміст відповідає професійним функціям, до виконання яких повинен бути підготовлений вступник.

У процесі фахового вступного випробування перевіряють:

- знання нових цілей навчання молодших школярів у контексті модернізації

початкової освіти;

- знання про особливості використання сучасних методів навчання на різних уроках у початковій школі;

- уміння щодо ознайомлення учнів з основними поняттями, властивостями і способами дій, що вивчаються в курсах за освітніми галузями оновленого Державного стандарту початкової освіти (2018 р.) та оволодіння вміннями використовувати їх на практиці;

- комплекс умінь, пов'язаний із завданнями вивчення змісту та особливостей побудови кожного з курсів методик початкового навчання відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти;

- знання і вміння організації виховної роботи на уроках та в позаурочній діяльності в початковій школі;

- знання про вимоги до усного і писемного мовлення молодших школярів та критерії оцінювання їх знань, умінь і навичок за різними навчальними предметами початкової школи;

- уміння добирати до різних уроків у початковій школі ефективні засоби, форми і методи навчання;

- уміння формулювати освітні цілі з кожного предмета початкової школи, досягати й оптимально переосмислювати їх під час навчання;

- уміння аналізувати основний методичний апарат підручників та розширювати його завданнями у тестовій формі, диференційованих, на вибір і самооцінку тощо, спрямованими на розвиток логічного мислення;

- уміння аналізувати методичні посібники з метою виявлення їх доцільності та відповідності рівню засвоєння обов'язкових знань та вмінь учнями;

- уміння здійснювати розвиток розумових здібностей молодших школярів на уроках та в позаурочній діяльності;

- уміння оцінювати результати діяльності учнів у відповідності з оновленими критеріями навчальних досягнень учнів початкової школи;

- знання про основні вимоги до навчальних досягнень молодших школярів за роками навчання.

Форма проведення. Вступне фахове випробування проводитиметься очно та дистанційно. Абітурієнти, які вступатимуть очно, складають фахове випробування в аудиторіях згідно розкладу. Для абітурієнтів, які складатимуть онлайн, будуть створені покликання на платформу *Google Meet*.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ АБІТУРІЄНТА НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ (ТІЛЬКИ ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ)

За шкалою університету	Визначення	Характеристика відповідей абітурієнта	
		на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
0-99 бали	Низький	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Наявна	Обсяг розв'язаних педагогічних задач < 50%. У абітурієнта відсутні вміння розв'язувати практичні завдання або виявляються

		повна відсутність умінь міркувати.	ситуативно з помилками.
100-139 балів	Задовільний	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Абітурієнт поверхово володіє умінь міркувати, його відповіді супроводжуються другорядними міркуваннями, які інколи не мають безпосереднього відношення до змісту запитання.	Обсяг розв'язаних педагогічних задач у межах 50-75%. Абітурієнт допускає помилки при вирішенні завдань як репродуктивного, так і творчого рівнів
140-169 балів	Достатній	У відповідях на питання білету допускаються деякі неточності або помилки не принципового характеру. Абітурієнт демонструє розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу властивостей. Помітне прагнення абітурієнта логічно розмірковувати при відповіді на питання білета.	Обсяг правильно розв'язаних педагогічних задач > 75%. Результат розв'язування практичних завдань містить окремі неточності і незначні помилки.
170-200 балів	Високий	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на питання білету. Його відповіді свідчать про розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей, характеризуються логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них.	Обсяг правильно розв'язаних педагогічних задач = 100%. Кожна розв'язана задача супроводжується ґрунтовним поясненням. Абітурієнт без помилок вирішує завдання як репродуктивного, так і продуктивного рівнів.

Якщо абітурієнт під час вступного випробування набрав від 0-99 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до НПУ імені М. П. Драгоманова.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Структура вступного фахового випробування для спеціальності «Початкова освіта» включає перевірку теоретичних знань та практичних умінь з навчальних дисциплін: педагогіка та методики початкового навчання. Програмні питання з дисциплін педагогічного циклу сформовані на підставі програмних курсів „загальні основи педагогіки”, „дидактика”, „теорія та методика виховання”,

„історія педагогіки”, „основи науково-педагогічних досліджень” та методики початкового навчання.

3.1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Педагогічна діяльність у суспільстві.

Людина і суспільство. Місце і роль педагога у суспільному розвитку. Гуманістична спрямованість професії педагога. Загальні функції педагогічної діяльності та педагогічні вміння вчителя.

Характеристика професійного стандарту "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти". Види трудових функцій вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти та їх характеристика.

Тема 2. Предмет педагогіки та її основні категорії.

Об'єкт, предмет і завдання педагогіки. Її основні категорії: виховання, навчання, розвиток, освіта, формування, соціалізація. Характеристика ключових ознак виховання. Педагогічний процес як цілісна система. Виховання в широкому та вузькому значеннях.

Джерела та складові частини педагогіки початкової школи. Актуальні проблеми виховання й навчання молодших школярів у період трансформації суспільства та реформування освіти.

Тема 3. Методологічні основи педагогіки. Галузі педагогічної науки.

Методологія педагогіки, характеристика рівнів методологічних знань: філософського, загальнонаукового, конкретнонаукового, технологічного.

Зв'язок педагогіки з іншими науками та структура навчальної дисципліни.

Місце педагогіки початкової школи в сучасній педагогічній науці, її змістове та функціональне оновлення.

Тема 4. Методи наукових досліджень у педагогіці.

Класифікація педагогічних досліджень (фундаментальні, прикладні, розробки). Система методів педагогічного дослідження (загальнонаукові, емпіричні, методи математичної статистики).

Тема 5. Поняття про мету виховання, критерії цілепокладання в педагогіці.

Історія виховних парадигм та концепцій (школа навчання, школа праці, школа самореалізації особистості, вільна школа). Визначення мети виховання. Ієрархія цілей виховання. Компоненти мети виховання (ідеал, зразок, модель).

Соціально-економічна зумовленість мети виховання, її ідеологічні орієнтири на сучасному етапі розвитку держави.

Визначення мети виховання в законі України “Про освіту” та інших урядових документах (“Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст.”, “Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти” тощо).

Характеристика складових частин виховання. Складові виховання та їх характеристика. Характеристика завдань (конкретних цілей) кожної зі складових частин, їх взаємозв'язок, механізми поєднання.

Тема 6. Поняття розвитку особистості, рушійні сили та закономірності розвитку.

Розвиток людини як процес становлення та формування її особистості під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих факторів. Провідна роль цілеспрямованого виховання й навчання в цьому процесі.

Напрямки розвитку: анатомо-фізіологічний, психічний, соціальний.

Фактори розвитку: спадковість, середовище, виховання. Характеристика кожного з факторів.

Соціалізація як процес засвоєння індивідом соціального досвіду, цінностей, норм, установок та активного входження у систему соціальних зв'язків.

Тема 7. Закони і закономірності становлення особистості.

Характеристика рушійних сил, основних діалектичних закономірностей розвитку людини.

Характеристика закономірних зав'язків між зовнішніми та внутрішніми факторами, специфікою організації та здійснення педагогічного процесу і результатів розвитку людини.

Активність, діяльність, спілкування, їх функції в розвитку особистості. Діяльність як активна форма ставлення людини до оточуючої дійсності. Види діяльності: ігрова, навчальна, трудова, спортивна, художня, громадська. Поняття провідної діяльності у різні вікові періоди.

Спілкування як один з універсальних способів вияву групової форми буття людей.

Активність, її прояви та рівні. Соціальна та особистісна активність, їх взаємодія.

Тема 8. Вікова періодизація в педагогіці.

Періодизація як поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки, що вимірюється роками. Відносна рухливість меж вікових періодів. Анатомофізіологічні, психічні та соціальні властивості кожного періоду (вікові особливості).

Молодший шкільний вік. Показники готовності дитини до навчання: звичка до розумових зусиль, зосередженість у роботі, вміння слухати вчителя та виконувати його вказівки. Розвиток пізнавальної діяльності молодшого школяра.

Наочно-образна пам'ять молодшого школяра, сучасні методи її розвитку. Розвиток мислення в молодшому шкільному віці: від емоційно-образного до образно-логічного.

Ігрові технології в початковій школі, їх відмінність від ігрових методик розвитку дітей в дошкільному закладі.

Тема 9. Поняття про систему освіти і виховання в Україні. Законодавчі і нормативні документи про освіту.

Характеристика основних законодавчих та нормативних документів про освіту: Закон України „Про освіту”(2017), Закон України „Про загальну середню освіту” (2020), Державний стандарт початкової освіти (2018), Концепція «Нова українська школа» (2016).

3.2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Тема 1. Сутність процесу виховання НУШ

Характеристика виховного процесу. Виховання як суспільне та педагогічне явище. Його складові: виховання, самовиховання і перевиховання. Його діалектика і рушійні сили.

Найважливіші закономірності та принципи виховного процесу. Відповідність виховання віковим особливостям учнів. Індивідуальний,

особистісний підхід до виховання.

Структура виховного процесу. Етапи процесу виховання. Комплексний підхід до виховання.

Національно-патріотичне виховання української молоді, його завдання, принципи та шляхи здійснення в НУШ.

Тема 2. Методи виховання

Поняття про методи і прийоми виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Характеристика окремих груп методів виховання.

Методи формування свідомості особистості. Можливості їх використання і особливості застосування у початковій школі.

Методи організації діяльності й досвіду суспільної поведінки, їх призначення та особливості використання.

Методи стимулювання особистості до позитивної поведінки, умови їх успішного використання.

Методи самовиховання, їх призначення. Особливості навчання учнів початкової школи самовихованню.

Вимоги до вибору методів виховання.

Тема 3. Колектив і особистість.

Теорія колективу у спадщині видатних педагогів. Поняття “колектив”, його ознаки. Структура колективу: формальна (первісний, загальношкільний колектив, проблеми їх взаємозв’язку), неформальна (наявність мікрогруп та їх лідерів). Стосунки у колективі: гуманні, нейтральні, асоціальні, ділові і особисті. Проблеми взаємовідносин колективу і особистості. Вплив колективу на розвиток особистості. Проблема булінгу у сучасних дитячих колективах, її профілактика та робота вчителя.

Стадії розвитку колективу та роль педагога на кожній із них.

Колектив як засіб формування здатності учнів до співпраці в НУШ. Шляхи формування колективу: висунення перспектив, спільна діяльність дітей; традиції, діалектика вимог педагога; створення активу, організація суспільної думки, гуманного стилю спілкування дітей, тону у колективі, колективні творчі справи.

Тема 4. Змістові напрямки виховання (розумове, моральне, естетичне, трудове, фізичне та ін.)

Сутність та завдання розумового виховання учнів початкової школи. Розуміння завдань розумового виховання класиками вітчизняної та зарубіжної педагогіки.

Формування мислення та мислительних дій і операції в учнів початкової школи у освітньому процесі. Формування загально-навчальних умінь молодших школярів. Формування наукового світогляду особистості. Структурні елементи світогляду: знання, погляди, переконання, ідеали, почуття. Педагогічний такт учителя щодо світоглядних понять, думок, які формуються у дітей.

Поняття про мораль. Формування моральної культури особистості. Моральні цінності та морально-етичні норми, що історично склалися в народі: повага і любов до вільної праці, утвердження ідеалів добра, краси, гуманних стосунків, знання свого родоводу. Народна педагогіка, відображення у ній морально-етичних норм народу.

Зміст морального виховання учнівської молоді сьогодні. Методи та форми

морального виховання.

К.Д.Ушинський, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський, сучасні педагоги та психологи про шляхи виховання дисциплінованості. Дисципліна і культура поведінки школярів: мета, завдання, зміст.

Сутність та завдання трудового виховання молодших школярів. Формування психологічної та практичної готовності підростаючого покоління до праці. Досвід трудового виховання у педагогічній спадщині України та закордоном.

Види дитячої праці й умови її ефективності у вихованні. Вимоги до організації дитячої праці. Система трудового виховання: трудове навчання (з елементами політехнічної освіти) різноманітні види дитячої праці, робота з профорієнтації. Реалізація кожного компоненту системи трудового виховання у початковій школі.

Шляхи трудового виховання, привчання до систематичної праці у процесі навчання, праця у позакласній роботі, праця дітей у сім'ї. Методика організації різних видів трудової діяльності молодших школярів.

Поняття про естетику, естетичне виховання, естетичну культуру. Завдання естетичного виховання, його зв'язок з іншими аспектами виховання особистості.

Засоби естетичного виховання. Головний засіб естетичного виховання молодших школярів – знайомство з культурою народу, традиціями, побутом. Характерні особливості усної народної творчості, народного образотворчого мистецтва України; народні ремесла.

Шляхи естетичного виховання. Виховання на уроках естетичного циклу.

Форми роботи з естетичного виховання, естетична освіта, розвиток естетичних почуттів, організація художньо-творчої діяльності дітей.

Роль фізичного виховання у сучасному вихованні підростаючого покоління. Завдання фізичного виховання та збереження здоров'я дітей.

Засоби фізичного виховання: вправи, природні і гігієнічні фактори, їх використання у досвіді передових учителів. Система фізичного виховання, її елементи: уроки фізкультури, фізкультура у режимі шкільного дня; позакласна робота, позашкільна робота з фізичного виховання.

Тема 5. Позакласна та позашкільна виховна робота. Вчитель – класний керівник, його функціональні обов'язки в умовах НУШ

Основні завдання і функції класного керівника. Специфіка роботи класовода початкових класів.

Сутність та завдання позакласної виховної роботи. Класифікація форм позакласної виховної роботи, їх характеристика. Особливості методики планування та проведення класних годин, традиційних та нетрадиційних світ, КТС, гуртків, індивідуальної роботи з учнями та ін.

Сутність та завдання позашкільної виховної роботи з учнівською молоддю в Україні. Типи та види позашкільних закладів освіти, їх призначення та сучасні особливості роботи.

Тема 6. Сімейне виховання. Співпраця школи з сім'єю на основі педагогіки партнерства

Поняття сім'ї та сімейного виховання. Типи сучасних сімей., їх функції. Сім'я – першооснова розвитку особистості дитини. Стилі сімейного виховання.

Благополучні та неблагополучні сім'ї. Умови благополучного та неблагополучного виховання дитини в сім'ї

Сучасні проблеми сімейного виховання. Психолого-педагогічні особливості діагностики сімей учнів.

Традиційні та нетрадиційні форми співпраці школи з батьками. Підвищення рівня педагогічної культури сім'ї. Методика організації і проведення батьківських зборів. Методика організації індивідуальної роботи вчителя з батьками.

3.3. ДИДАКТИКА

Тема 1. Предмет і основні поняття дидактики

Дидактика – теорія освіти і навчання. предмет дидактики – змісти, принципи, методи організаційні форми і засоби навчальної діяльності.

Основні поняття дидактики: освіта, навчання, самоосвіта, принципи навчання, методи, засоби і форми організації навчання.

Дидактика і методика викладання окремих навчальних предметів, їх взаємозв'язок.

Завдання дидактики в умовах відродження національної школи (навчання на національній основі з використанням світових досягнень в галузі навчання і виховання, різностороннього розвитку особистості учня).

Тема 2. Процес навчання як цілісна система. Ланки засвоєння знань

Поняття процесу навчання. Викладання, учіння та пізнання. Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна. Процес навчання в НУШ як система. Структура процесу навчання (цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольнорегулюючий, оцінно-результативний компоненти). Ланки процесу засвоєння знань: сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення і систематизація, застосування на практиці. Дидактична одиниця (клітинка) процесу навчання: поняття, структура.

Тема 3. Закономірності та принципи навчання

Поняття про закономірності процесу навчання.

Принципи навчання - вихідні положення, що визначають діяльність учителя і учнів. Традиційні принципи навчання.

Умови успішного використання наочності на уроці.

Принципи науковості навчання. Шляхи забезпечення науковості в початковій школі.

Принцип доступності навчання. Доступність засвоєння знань, формування умінь та навичок. Л.В. Занков і В.В. Давидов про співвідношення принципів науковості і доступності навчання.

Принцип свідомості і активності навчання.

Принцип міцності знань, умінь і навичок

Принцип систематичності і послідовності навчання.

Врахування вікових та особистих особливостей у навчанні. Сучасний підхід до диференціації.

Виховний характер навчання. Співвідношення загальнолюдського та національних цінностей. Взаємозв'язок принципів навчання.

Тема 4. Зміст освіти

Поняття про зміст освіти до концепції нової української школи. Освітня

система України за новою редакцією Закону «Про освіту».

Сучасні реформи змісту освіти в НУШ. Фактори, що зумовлюють зміст освіти та сучасні вимоги до його формування. Основні документи, що відображають зміст освіти: державний стандарт початкової освіти, навчальний план, навчальні програми, навчальні підручники, посібники. Їх призначення та структура. Особливості інтеграційного підходу у змісті нової української школи.

Тема 5. Методи навчання

Поняття про методи навчання, їх ознаки. Функції методу навчання: навчальна, виховна, розвивальна, організаційна, пізнавальна, стимулюючо-мотиваційна. Класифікації методів навчання.

Методи навчання за джерелом передачі інформації (за зовнішньою формою): словесні, наочні, практичні.

Методи за рівнем пізнавальної активності та самостійності учнів (за внутрішньою сутністю): пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький.

Методи навчання за логікою розгортання змісту (за внутрішньою сутністю): індуктивний, дедуктивний, традуктивний.

Модель загальних методів навчання. Вибір (критерії, послідовність) та конструювання методів навчання. Поняття про прийом навчання. Засоби навчання, їх призначення, функції та види.

Тема 6. Форми організації навчання.

Види навчання та їх характеристика: догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, дистанційне, розвивальне, модульне.

Поняття про форми організації навчання, історія їх виникнення: індивідуальне, індивідуально-групове, класно-урочна система, Белл-ланкастерська система взаємного навчання, Мангеймська форма вибіркового навчання, Дальтон-план, план Трампа, бригадно-лабораторне навчання.

Урок як основна форма організації навчання у школі та цілісна дидактична система. Особливості уроку. Вимоги до сучасного уроку. Компоненти уроку. Відомі підходи до класифікації уроків. Типологія уроків за основною дидактичною метою та їх структура: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації; урок перевірки, оцінки та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок. Нестандартні уроки. Інтегровані уроки в НУШ.

Позаурочні форми організації навчання молодших школярів (факультативи, екскурсії, лекції, семінари, дискусії, змагання, брейн-ринги, брифінги, «круглі столи», конференції, позакласне читання, лабораторні заняття, консультації, практикуми, репетиторство, домашні заняття, екзамени, заліки, колоквиуми).

Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці, їх види та характеристика.

Тема 7. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи

Поняття контролю навчальних досягнень учнів, його завдання, функції (освітня, виховна, розвивальна, мотиваційно-стимулююча, управлінська) та види (попередній, поточний, тематичний, підсумковий, заключний). Основні принципи, що регулюють контроль навчальних досягнень учнів (гласність,

об'єктивність, систематичність, диференційованість, індивідуалізація).

Оцінювання навчальних досягнень учнів. Загальні критерії оцінювання. Поняття компетенції і компетентності.

12-ти бальна система оцінювання. Рівні навчальних досягнень учнів (початковий, середній, достатній, високий).

Методи педагогічного діагностування та оцінювання навчальних досягнень учнів.

Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів згідно концепції Нової української школи.

3.4. ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (ШКОЛОЗНАВСТВО)

Тема 1. Загальні основи управління та внутрішкільного керівництва і контролю

Поняття про управління, співвідношення понять «управління» і «керівництво». Принципи управління освітою. Методи управління та їх характеристика. Функції управління: загальні та спеціальні.

Органи державного управління освітою в Україні. Структура та функції органів управління освітою.

Загальні збори, рада, піклувальна рада, педагогічна рада загальноосвітнього навчального закладу. Органи колегіального управління і громадського самоврядування в школі.

Поняття про внутрішньошкільний контроль. Зміст внутрішньошкільного контролю, вимоги до нього. Види і методи внутрішньошкільного контролю. Організація внутрішньошкільного контролю в загальноосвітньому навчальному закладі. Особливості керівництва навчально-виховною роботою у початковій школі.

Тема 2. Методична робота в школі та атестація педагогічних працівників за редакцією нової освітньої концепції «Нова українська школа».

Значення методичної роботи для підвищення рівня професійної підготовки вчителя. Основні форми методичної роботи з учителями, їх характеристика.

Організація методичної роботи з учителями початкових класів в гімназіях, ліцеях, малокомплектних школах. Організація методичної роботи на діагностичній основі.

Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників. Сертифікація учителів.

3.5. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Історія розвитку школи і педагогіки України

Виховання у східних слов'ян. Перші зразки педагогічної літератури. Братські школи в Україні. XVI – XVII ст. Київська Академія. Діячі Сімеон Полоцький, Феофан Прокопович, Стефан Яворський та ін. Зразки навчально-педагогічної літератури у XVI-XVII ст. Розвиток педагогічної думки XVII ст. у працях Г.С. Сковороди. Перша половина XIX ст. – педагогічні погляди Т.Г. Шевченка, О.В. Духнович та ідея народності виховання.

Освітня діяльність та педагогічні ідеї українських демократів кінця XIX –

початку ХХст. І.Я. Франка, П.А. Грабовського, М.М. Коцюбинського, Лесі Українки. Діяльність українських педагогів кінця ХІХ – початку ХХст. Х.Д. Алчевської, Т.Г. Лубенця, Б.Д. Грінченка, С.В. Васильченка та ін.

Радянський період розвитку школи і педагогіки, його характеристика. Педагогічні погляди А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського.

Тема 2. Історія розвитку педагогіки за межами України

Теорії виховання і освіти у працях педагогів-класиків ХVІІ- ХІХ ст. (Я.А. Коменський. Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, І.Г. Песталоцці, А. Дістервег, Р. Оуен, К.Д. Ушинський Л.М. Толстой).

Напрями у розвитку зарубіжної педагогіки ХХ століття: теорія Спенсора; громадські виховання і трудова школа у прущях Г.Кершенштейнера; теорія вільного виховання Е.Кей, Г. Шаррельмен, М. Монтесорі; теорія нового виховання і нових шкіл – Е.Демолен, С.Френе; експериментальна педагогіка – Д.Лай; вальдорфська школа; сучасні тенденції у розвитку педагогіки.

3.6.ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1. Методологія педагогічного дослідження.

Мета і завдання курсу. Сучасний стан розвитку педагогічної науки, реалії та перспективи. Визначення науки як форми суспільної свідомості, закони та закономірності її розвитку. Методологія педагогіки. Співвідношення методології, теорії, практики. Визначення принципів дослідження, їх суть і особливості, взаємозв'язок, цілісність педагогічного процесу. Комплексне використання методів дослідження проблем педагогіки: об'єктивність, достовірність, повнота дослідження, поєднання історизму з сучасними досягненнями науки, принцип поєднання здійснення педагогічного процесу з уміннями та навичками дослідника; вивчення явища в діалектичному розвитку в процесі природної зміни та інші принципи. Засоби реалізації методологічних принципів в педагогічному дослідженні. Загальні вимоги до наукових досліджень у педагогіці повнота та об'єктивність розкриття результатів пошуку, практична спрямованість, дотримання вимог Держстандарту в оформленні, тощо.

Тема 2. Методи дослідження педагогічних явищ та процесів.

Поняття методу дослідження. Характеристика основних груп методів дослідження: теоретичні, емпіричні. Співвідношення загальнонаукових методів та методів педагогічного дослідження. Специфіка використання теоретичних та емпіричних методів в педагогічних дослідженнях. Умови оптимального вибору методів дослідження на різних етапах його організації. Педагогічний експеримент. Його сутність, вимоги до організації та проведення. Місце соціологічних, соціометричних та математичних методів у педагогічному дослідженні. Нетрадиційні методи дослідження навчально-виховного процесу в початкових класах. Основні вимоги до вибору методів дослідження, вдосконалення методики їх використання.

Тема 3. Науково-категоріальний апарат дослідження.

Поняття теми та проблеми в науковому дослідженні. Їх співвідношення та вплив на визначення об'єкту і предмету дослідження. Мета і завдання дослідження. Зумовленість мети темою дослідження: її реальність, чіткість, спрямованість на результат дослідження. Завдання дослідження на шляху руху

від мети до результату. Наукова новизна дослідження, практична спрямованість, апробація та впровадження результатів дослідження. Вимоги до використання науково-категоріального апарату дослідження. Гіпотеза дослідження.

Тема 4. Проектування загальної моделі дослідження.

Загальна логіка та структура дослідження. Залежність структури дослідження від його мети та завдань. Обґрунтування актуальності теми дослідження та складання проспекту науково-дослідної роботи з її етапами та термінами виконання. Розробка загального задуму та концепції дослідження. Визначення бази та виборки експериментального дослідження: навчально-виховний заклад, групи дітей, учасники дослідження. Формування гіпотези дослідження на основі знання про стан навчання чи виховання, сучасних технологій, навчально-освітньої діяльності та бачення перспектив розвитку.

Тема 5. Особливості дослідницької роботи з вивчення літературних джерел.

Вимоги Держстандарту до паспортизації першоджерел наукової роботи. Способи паспортизації першоджерел. Послідовність роботи над літературними джерелами, особливості даного виду діяльності. Класифікація джерел за проблематикою, рубрикація та її підпорядкованість темі дослідження. Прийоми роботи із бібліографічними сайтами Internet.

Тема 6. Вивчення стану функціонування об'єкту та предмету дослідження.

Розробка методики констатувального етапу дослідження: завдання, методи, зміст аналізу стану функціонування предмету дослідження. Критерії, параметри, показники оцінки результату проведення констатувального експерименту. Обробка його результатів: схеми, малюнки, таблиці, тощо; математична обробка результатів. Пошук причин недостатньої ефективності функціонування предмету дослідження. Оформлення результатів констатувального етапу дослідження. Висновки.

Тема 7. Методика формувального експерименту та її реалізація.

Розробка методики експерименту як засобу перевірки його гіпотези: завдання, методи та зміст оновлення освітньо-виховної діяльності чи вдосконалення природних умов. Поетапне впровадження методики експерименту та технологія фіксації і обробки результатів. Вибір форми та способів опису впливу інноваційних підходів на результати навчальної діяльності учнів чи їх виховання, формування чи розвитку особистості. Порівняльний аналіз результатів контрольних та експериментальних груп дослідження. Обґрунтування ефективності вдосконаленого навчально-виховного впливу нової методики навчання чи виховання порівняно з усталеною. Якісний аналіз контрольного експерименту. Оформлення тексту експериментальної частини дослідження. Додатки, ілюстрації.

Тема 8. Оформлення та теоретичне обґрунтування результатів наукового дослідження.

Органічне поєднання висновків попередніх розділів у єдине закінчення, що є узагальненням всього дослідження. Складові структурні частини закінчення. Особливості ведення бібліографії за останніми вимогами Держстандарту (посилання на повне зібрання творів і окремих томів, на монографію,

хрестоматію, збірник, на статтю з томів наукових творів, журнальну чи газетну публікацію, матеріали на електронних носіях та ін.). Вимоги до виконання, змісту та оформлення схем, таблиць і малюнків. Додатки, ілюстрації, види та форми подання в педагогічному дослідженні. Вимоги до оформлення готового дослідження, особливості оздоблення роботи.

Тема 9. Впровадження результатів дослідження та оцінка його ефективності.

Фундаментні та прикладні дослідження, розробки. Науково-дослідні роботи теоретичного та експериментального характеру. Види оформлення результатів дослідження. Програми, методичні рекомендації, монографії, статті, лекції, доповіді. Шляхи впровадження результатів дослідження в практику навчання і виховання. Критерії та методи визначення ефективності педагогічного дослідження.

Тема 10. Особливості науково-дослідної роботи студентів, що навчаються за спеціальністю “Початкове навчання”.

Своєрідність об’єкта та предмета дослідження з педагогіки початкової школи. Традиційність вступної і теоретичної частини дослідження. Особливості експериментальної перевірки наукової гіпотези в умовах педагогічного процесу в початкових класах. Потреба глибокого знання особливостей психології молодших школярів, процесів росту, розвитку та формування особистості учнів 1-4 класів. Своєрідність наукової новизни та практичної спрямованості досліджень на замовлення шкіл. Орієнтація молодих дослідників на продовження роботи над вивченням, аналізом проблеми теорії та практики перебудови початкової школи, навчально-виховного процесу в 1-4 класах.

3.7. ПРОГРАМИ З ОКРЕМИХ МЕТОДИК ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ

3.7.1. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Тема 1. Аналіз навчальних програм, підручників та робочих зошитів з природничої освітньої галузі.

Цільове призначення природничої освітньої галузі. Характеристика навчальних планів та типових навчальних програм, які реалізують зміст даної освітньої галузі. Принципи побудови та структура курсу. Міжпредметні і внутрішньопредметні зв’язки.

Підручник з природознавства як основний засіб навчання. Структурні компоненти підручника (текст, позатекстовий компонент) та їх характеристика. Відповідність матеріалу чинних підручників з курсу «Природознавство» змісту програм. Робочий зошит на друкованій основі та його роль у навчанні учнів курсу «Природознавство». Типи завдань робочого зошита за рівнями складності. Взаємозв’язок підручника та робочого зошита.

Тема 2. Методика формування природничих понять, їх характеристика.

Методика формування уявлень про предмети та явища природи. Характеристика природничих понять (зміст і обсяг; одиничні, загальні). Методика формування та розвитку понять (організація чуттєвого сприйняття і т.д.).

Термінологічна робота. Повторення в процесі викладання курсу «Природознавство».

Тема 3. Організація і методика проведення предметних уроків з природознавства

Дидактична мета, типи предметних уроків. Макро- та мікроструктура предметного уроку. Особливості підбору обладнання. Дослід та його місце у предметних уроках. Орієнтовна тематика предметних уроків з курсу «Природознавство» та інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Тема 4. Методика роботи з планом та картою на уроках природознавства

План і карта як джерело географічних знань. Вивчення топографічного плану місцевості, фізичної карти та карти природних зон України. Відмінність карт для початкової школи від тих, що застосовуються в основній та старшій. Методика вивчення плану місцевості та об'єктів на карті. Робота з контурними картами. Правила показу учнями об'єктів на карті.

Тема 5. Підготовка, організація та методика проведення екскурсій

Екскурсія як форма організації навчання, її місце та значення у процесі навчання молодших школярів природознавству. Підготовка вчителя до екскурсії та методика її проведення. Екскурсійне обладнання. Природоохоронна робота під час екскурсій.

Тема 6. Куточок живої природи. Організація та обладнання. Планування роботи і проведення занять

Складові обладнання куточка живої природи. Підбір рослин та тварин, організація догляду за ними. Орієнтовна тематика уроків з використанням обладнання куточка. Проведення позаурочних та позакласних занять з учнями молодших класів у куточку живої природи.

Тема 7. Позаурочна та позакласна робота з природознавства та їх значення

Позаурочна робота молодших школярів з курсу «Природознавство», її значення. Види позаурочної роботи: домашня робота, робота у природі, в куточку живої природи, на навчально-дослідній ділянці, на географічному майданчику. Фенологічні спостереження, ведення щоденника спостережень.

Тема 8. Географічний майданчик. Планування роботи та проведення занять

Десять складових обладнання географічного майданчика та їх призначення. Орієнтовна тематика уроків, доцільних для проведення на ГМ. Значення у навчанні природознавству. Методика роботи з молодшими школярами на географічному майданчику.

3.7.2. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Мета і завдання викладання образотворчого мистецтва у школі на сучасному етапі.

Форми і методи роботи вчителя на заняттях з образотворчого мистецтва. Методи активізації образотворчої діяльності учнів.

Педагогічні умови успішного художньо-творчого розвитку учнів на уроках образотворчого мистецтва.

Основні завдання ознайомлення дітей з творами образотворчого мистецтва.

Тема 2. Формування в учнів знань з основ кольорознавства на уроках образотворчого мистецтва. Методи та прийоми роботи вчителя.

Розвиток в учнів умінь використовувати декоративні та виражальні можливості кольору у власній творчій діяльності.

Навчання учнів відтворенню глибини простору на площині. Вивчення перспективних явищ.

Тема 3. Композиційна діяльність учнів на уроках образотворчого мистецтва. Вікові особливості. Методи та прийоми навчання.

Розвиток в учнів формотворчих умінь. Засоби видозміни реальних форм та створення фантастичних образів.

Тема 4. Декоративно-прикладна діяльність учнів на уроках образотворчого мистецтва, її значення в художньо-естетичному розвитку дітей.

Використання різноманітних художніх матеріалів, як засіб активізації творчої діяльності школярів.

Організація колективної роботи учнів на уроках образотворчого мистецтва. Види робіт. Матеріали. Вікові особливості організації.

Форми і методи організації естетичного сприймання та оцінювання творів мистецтва і навколишнього.

Роль різноманітних художніх технік у розвитку творчих здібностей учнів.

Тема 5. Освітньо-виховні можливості позакласної роботи з образотворчого мистецтва.

Навести приклади можливих видів діяльності школярів.

Тема 6. Методика проведення уроків образотворчого мистецтва.

Методика проведення уроків малювання з натури. Вибір та постановка натури. Послідовність роботи.

Методика малювання умовно-плоских предметів простої і складної форми. Фронтальне і перспективне положення.

Методика зображення предметів об'ємної форми (Граненої та круглої). Передача об'єму тоном і кольором.

Методика малювання предметів об'ємної форми (циліндричної та комбінованої). Передача об'єму тоном і кольором.

Методика малювання кольоровими матеріалами на уроках образотворчого мистецтва. Вікові особливості їх використання. Технічні прийоми.

Методика проведення уроків декоративного малювання. Складання узорів та орнаменту.

Методика проведення уроків тематичного малювання. Їх можлива тематика. Робота над образами.

Методика зображення представників тваринного світу. Навчально-виховне значення. Вікові особливості.

Методика малювання людини. Портрет. Фігура. Передача руху.

Методика проведення занять ліплення. Матеріали.

3.7.3. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Актуальні та загальні питання методики навчання математики

Характеристика освітньої галузі "Математика" на основі сучасних нормативних документів початкової освіти. Аналіз базової навчальної програми з математики з позиції реалізації компетентнісного та інтегрованого підходів. Аналіз типових освітніх програм НУШ. Методика навчання математики в початковій школі як наука. Методика навчання математики в початковій школі як навчальний предмет.

Тема 2. Організація навчання математики в початковій школі.

Ознаки предметної математичної компетентності молодшого школяра. Змістові лінії освітньої галузі «Математика». Методика проведення уроку математики. Методи та засоби навчання на уроках математики. Контроль та оцінювання на уроках математики. Позакласна робота з математики. Системний аналіз навчально-методичного забезпечення математичного курсу.

Тема 3. Методика навчання нумерації цілих невід'ємних чисел

Методика опрацювання питань підготовчого (до числового) періоду. Методика навчання нумерації чисел за концентром «Десяток». Методика навчання нумерації чисел за концентром «Сотня». Методика навчання нумерації чисел за концентром «Тисяча». Методика навчання нумерації чисел за концентром «Багатоцифрові числа». Введення поняття «класу» на множині шестицифрових чисел. Узагальнення про десяткову систему числення. Формування уявлень учнів про дробі.

Тема 4. Методика навчання арифметичних дій та формування в учнів обчислювальних умінь і навичок

Формування в учнів табличних обчислювальних умінь і навичок. Формування в учнів усних обчислювальних прийомів на основі властивостей арифметичних дій. Формування в учнів алгоритмів письмових обчислювальних прийомів.

Тема 5. Методика навчання учнів розв'язування простих сюжетних задач

Методика формування загального вміння розв'язування задачі. Операційний склад загального вміння розв'язування простої задачі. Методика навчання учнів розв'язування простих задач різних видів.

Тема 6. Методика навчання учнів розв'язування складених сюжетних задач

Складові процесу розв'язування складеної задачі. Методика формування загального вміння розв'язування складеної задачі. Операційний склад загального вміння розв'язування складеної задачі. Методика навчання учнів розв'язування різних видів складених задач.

Тема 7. Методика навчання алгебраїчного матеріалу.

Формування й розвиток уявлень учнів про числові та буквені вирази, рівності й нерівності. Формування уявлень учнів про рівняння та нерівності з однією змінною. Формування уявлень учнів про функціональну залежність.

Тема 8. Методика навчання геометричного матеріалу

Методика ознайомлення учнів з геометричними фігурами. Формування уявлень про геометричні тіла.

Тема 9. Методика навчання найважливіших величин та одиниць їх вимірювання

Вимірювання довжини. Вимірювання площі. Ознайомлення з масою тіл. Ознайомлення з місткістю. Формування часових уявлень в учнів.

Ознайомлення з поняттям швидкості.

3.7.4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Програми з трудового навчання і художньої праці як невід'ємна складова частина особистісно-орієнтованої моделі освіти.

Мета трудової підготовки учнів 1 -4 класів та завдання, які розв'язуються в процесі трудового навчання та художньої праці.

Тема 2. Засвоєння політехнічних знань учнями 1 - 4 класів під час роботи з різними матеріалами, ознайомлення з процесом виробництва в цілому.

Сутність політехнічного навчання. Засвоєння знань про матеріали, з якими працюють діти (їх виробництво, властивості, способи обробки, знаряддя праці, якими вони обробляються) під час практичних робіт. Процес виробництва в цілому (конструктор - технолог - робітник).

Формування політехнічних умінь: уміння планувати трудовий процес, організувати робоче місце, проводити операції згинання, різання, монтажу.

Методи та прийоми навчання, планування трудового процесу, організацій робочого місця та культури праці.

Навчання операцій згинання, різання, монтажу картонажних виробів під час роботи з папером та картоном.

Тема 3. Особливості уроків трудового навчання в порівнянні з іншими навчальними предметами.

Структура уроку трудового навчання і характеристика його етапів (на прикладі виготовлення виробів із тканини). Тема уроку - за вибором студента.

Специфіка проведення уроків трудового навчання в 1 класі. Особливості їх організацій.

Зумовленість специфіки уроків трудового навчання віковими особливостями шестирічних дітей.

Використання ігрових форм навчання, функціональної музики, фізкультхвилинок на уроках в 1 класі.

Тема 4. Методи, прийоми, якими користується учитель під час уроку.

Динаміка розвитку конструкторсько-винахідницьких умінь учнів 1-4 класів.

Простежити (за програмою трудового навчання) розвиток конструкторсько-винахідницьких умінь від 1 до 4 класу на прикладі роботи з конструкторами, в процесі технічного моделювання, макетування.

Тема 5. Інструктаж в трудовому навчанні.

Види інструктажу за часом проведення і охоплення учнів. Вимоги до проведення інструктажу. Навести приклад проведення інструктажу на уроці по виготовленню виробів із паперу.

Визначення інструктажу.

Інструктаж вступний, поточний і заключний.

Інструктаж фронтальний, груповий, індивідуальний.

Характеристика інструктажу на прикладі виготовлення виробів із паперу (за вибором студента).

Тема 6. Організація роботи з природними матеріалами.

Їх види, заготівля, способи зберігання, підготовка до роботи.

Методика проведення уроку по виготовленню аплікацій із рослинних форм і об'ємних виробів із природних матеріалів.

Природні матеріали органічного і неорганічного походження. Екскурсія в парк, ліс з метою заготівлі природних матеріалів. Правила поведінки учнів під час екскурсії, завдання групам учнів.

Засушування пласких природних матеріалів, зберігання і підготовка до роботи.

Тема 7. Методика організації роботи по виготовленню орнаментальних і сюжетних композицій з рослинних форм, а також об'ємних природних матеріалів.

Організація уроку по виготовленню виробів із об'ємних природних матеріалів.

Тема 8. Організація роботи по виготовленню виробів із паперу і картону.

Методика виготовлення виробів із використанням шаблонів. Методика ознайомлення учнів 1 класу з виготовленням закладки з візерунком із геометричних форм.

Виробництво, види, властивості паперу, картону.

Інструменти, якими обробляються ці матеріали.

Види шаблонів, правила користування шаблонами.

Фрагмент уроку по виготовленню закладки з візерунком із геометричних форм (за вибором студента).

Тема 9. Особливості роботи з пластичними матеріалами.

Обробка глини, пластиліну. Методика організації індивідуальної та колективної роботи по виготовленню виробів із пластичних матеріалів.

Види пластичних матеріалів, які використовуються на уроках праці в початкових класах. Властивості глини, визначення придатності глини до ліплення, очищення глини. Пластилін, його властивості.

Інструменти для обробки глини і пластиліну. Правила особистої гігієни під час роботи з пластичними матеріалами.

Конструктивний і пластичний способи ліплення. Прийоми ліплення.

Тема 10. Організація індивідуальної роботи з учнями. Робота в творчих групах.

3.7.5. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 1. Методика навчання грамоти

Наукові основи методики навчання грамоти. Педагогічні вимоги до процесу навчання грамоти з урахуванням вікових особливостей дітей. Короткий історико-критичний огляд методів навчання грамоти. Звуковий аналітико-синтетичний метод К.Ушинського та удосконалення цього методу вченими-методистами. Основні періоди та етапи навчання грамоти за сучасним звуковим аналітико-синтетичним методом.

Тема 2. Добукварний період навчання грамоти

Основні навчально-виховні завдання добукварного періоду. Розвиток усного мовлення — провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Види

вправ з розвитку мовлення та мислення. Методика формування в учнів уявлень про слово, речення, розповідь. Методика ознайомлення учнів з фонетичними уявленнями. Методика паралельного застосування прийомів звукового аналізу та звукового синтезу. Моделювання і конструювання звукової та складової будови слів. Прийоми активізації словникового запасу першокласників. Методика ознайомлення учнів з технічними та гігієнічними вимогами успішного формування і розвитку навичок письма. Система підготовчих вправ з письма. Зміст, структура і методика уроків мови в добукварний період.

Тема 3. Букварний період навчання грамоти

Етапи букварного періоду та завдання кожного з них. Принцип частотності порядку вивчення букв на сторінках Букваря. Методика ознайомлення учнів з новими звуками та буквами, що їх позначають, з алфавітними назвами літер. Прийоми навчання складового читання. Види аналітико-синтетичних вправ у букварний період, методика їхнього проведення. Методика ознайомлення учнів з різними способами позначення м'якості приголосних. Прийоми розкриття звукового значення букв Я, Ю, Є, ї, Щ та буквосполучень ДЖ, ДЗ.

Принципи побудови тематичних розворотів сторінок Букваря. Способи та види читання, прийоми їхнього розвитку. Прийоми удосконалення мовлення та мислення учнів на змісті навчання, вміщеному в Букварі. Прийоми роботи над предметними та сюжетними малюнками, спрямовані на уточнення і збагачення словникового запасу учнів. Методика проведення словникових і словниково-логічних вправ у букварний період. Прийоми пояснення слів, виразів. Методика роботи над багатозначними словами, синонімами, антонімами, фразеологізмами, прислів'ями, загадками, скоромовками, наявними на сторінках Букваря. Прийоми вироблення в учнів умінь слухати вірші, розповідь, читання вчителя, учнів. Методика роботи над формуванням та удосконаленням умінь відповідати на запитання, будувати речення за опорними словами, за завданням учителя. Прийоми розвитку творчих здібностей, пізнавального інтересу, пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності у роботі над вивченням звуків та букв на їхнє позначення. Методика проведення пропедевтичної роботи над будовою слова, походженням елі», частинами мови, їхніми граматичними ознаками, елементами синтаксису та пунктуації.

Методика навчання письма в букварний період. Психолого-дидактичні вимоги до навчання письма.

Методика навчання учнів писати нову букву, здійснювати її поєднання у складах, словах; писати слова, речення. Методика виконання вправ на уроках письма з елементами творчості. Структура та методи проведення уроків письма в букварний період. Методика проведення диференційованого читання, самостійної роботи на уроках читання та письма в період навчання грамоти.

Основні завдання букварного періоду навчання грамоти. Методика використання додаткової літератури на уроках навчання грамоти. Програмні вимоги щодо обсягу знань, умінь і навичок, якими мають оволодіти учні на кінець букварного періоду навчання грамоти.

Тема 4. Методика розвитку мовлення учнів

Основні методи і прийоми формування в учнів початкових класів елементарних уявлень про: мову як знакову систему; виникнення мов світу;

основні функції мови; мовлення як мову в дії, в спілкуванні між людьми; діалогічне та монологічне мовлення; етику мовлення, форми мовлення.

Значення і завдання розвитку усного мовлення. Види вправ з розвитку усного мовлення. Прийоми розвитку етики мовленнєвої поведінки.

"Прийоми виховання в учнів уміння стежити за розвитком думки, виділяти найбільш вагомі слова для відповіді, зауваження, пропозиції, міркування.

Завдання і прийоми розвитку усного монологічного мовлення. Види навчальних монологів.

Методика формування в учнів уявлення про текст, його тему, основну думку, будову, засоби зв'язку речень у тексті.

Прийоми ознайомлення учнів з типами текстів: розповідь, опис, міркування. Прийоми формування в учнів уявлень про стилі українського мовлення. Прийоми розвитку вміння добирати мовні засоби для стилістично диференційованих висловлювань.

Прийоми формування стилістичних умінь і навичок, методика реалізації їх у практичній діяльності молодших школярів.

Тема 5. Зв'язне мовлення. перекази

Переказ як складова частина системи розвитку мовлення молодших школярів. Класифікація переказів за дидактичною метою, типом мовлення, докладністю передачі змісту, місцем виконання.

Методика поетапної підготовки до усного та писемного переказу текстів. Прийоми підготовки до написання переказу.

Шляхи підвищення самостійності та творчої активності учнів у роботі над переказами різних типів.

Тема 6. Твори

Твір як складова частина системи розвитку мовлення. Класифікація творів за джерелом матеріалу, жанрами, місцем виконання, ступенем участі учнів у складанні тексту, розміром, метою виконання. Прийоми підготовки учнів до написання творів.

Методика роботи над побудовою твору, розкриттям теми, складанням плану. Прийоми використання опорної групи лексики для написання твору.

Методика аналізу учнівських робіт. Мовні помилки, шляхи їхнього подолання, критерії і норми оцінювання учнівських творів, переказів.

Методика роботи над словосполученням і реченням.

Прийоми розвитку умінь правильно виділяти словосполучення як лексико-граматичну єдність з речення та самостійно будувати їх. Методика роботи над типовими помилками у побудові словосполучень шляхи запобігання їм, виправлення, подолання.

Методи і прийоми, які забезпечують систему роботи над елементами синтаксису та пунктуації. Методика розкриття понять: речення, словосполучення, член речення, основа речення, підмет, присудок, головні, другорядні, однорідні члени речення, розділові знаки в реченні.

Прийоми навчання учнів встановлювати смисловий і граматичний зв'язок між словами у реченні. Методика синтаксичного розбору речення.

Методика удосконалення вмінь будувати речення, різні за метою висловлювання — розповідні, питальні, спонукальні.

Прийоми формування в учнів умінь виділяти логічний наголос у реченні відповідно до мети висловлення думки. Методика роботи над виробленням практичних умінь будувати речення з однорідними членами та сполучниками,

Методика роботи над конструктивними і творчими вправами.

Прийоми вироблення умінь складати речення з епітетами, метафорою, порівнянням (без ознайомлення з термінами), з відносно закінченою думкою.

Стилістичні помилки у побудові речень, шляхи їхнього подолання, методика роботи над ними.

Тема 7. Методика навчання літературного читання

Виховне освітньо-пізнавальне значення читання в початкових класах. Короткий історико-критичний огляд методів літературного читання. Внесок українських методистів і педагогів початку ХХ ст. у розвиток методики літературного читання.

Читання як вид мовленнєвої діяльності. Методика проведення голосного та мовчазного читання. Співвідношення цих двох видів читання в початкових класах.

Прийоми розвитку та удосконалення якостей читання. Критерії виявлення свідомого читання. Прийоми роботи, спрямовані на усвідомлення змісту прочитаного.

Вимоги до правильного читання, умови його забезпечення. Прийоми запобігання типовим помилкам і методика виправлення їх у роботі над літературними жанрами.

Прийоми формування та удосконалення виразного читання, дидактичні умови його забезпечення.

Етапи роботи над художнім твором. Основні завдання етапу первинного та вторинного синтезу. Етап глибокого аналізу твору, його основні завдання. Прийоми розвитку пізнавального інтересу на уроках читання у роботі над різноманітними літературними жанрами (художнє оповідання, казка, вірш, байка, науково-популярна стаття, нарис, усна народна творчість). Прийоми розвитку логічного мислення на уроках читання. Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над літературними жанрами. Методика розвитку вмінь ставити запитання, спрямовані на встановлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету, мотивів поведінки, дій, переживань героїв, визначення їхніх головних рис характеру, розкриття композиції твору; аналіз зображувальних засобів і особливостей мови персонажів у єдності з розкриттям змісту та оцінкою поведінки героїв; з'ясування ставлення автора до зображених у творі подій.

Види, прийоми роботи, що передують читанню літературних творів для підготовки учнів до їхнього сприймання.

Методика проведення словникової роботи, прийоми розкриття лексичного значення слів.

Прийоми використання народної творчості, вміщеної на сторінках читанок, стосовно змісту виучуваного тексту.

Методика опрацювання тексту за планом: малюнковим, поширеним, стислим, деформованим, цитатним.

Методика опрацювання народних та авторських казок відповідно до їхніх

тематичних особливостей.

Методика вивчення байок, прийоми розкриття та усвідомлення алегорії, моралі, художніх образів, мовних засобів.

Методика вивчення віршів з урахуванням їхніх видових і змістових особливостей.

Методика опрацювання науково-популярної статті та нарису. Види наочності на уроках читання, методика її використання.

Структура уроків читання на вивчення нового матеріалу та узагальнення знань. Засоби підвищення їхньої ефективності.

Тема 8. Методика позакласного читання

Завдання та організація позакласного читання в початкових класах. Форми керівництва позакласним читанням. Три етапи формування читацької самостійності учнів, завдання кожного з них. Види уроків позакласного читання, їхній зміст та основні завдання. Облік і оцінка знань з позакласного читання.

Тема 9. Методика вивчення елементів фонетики, словотвору, граматики, орфографії та лексикології

9.1. Методика вивчення елементів фонетики та графіки

Методика вивчення фонетики у тісному взаємозв'язку з орфоєпією та графікою. Методика повторення фонетичних знань, набутих учнями в період навчання грамоти. Методика розкриття взаємозв'язку в знаннях фонетики і графіки, орфоєпії та орфографії. Прийоми, які активізують розумову діяльність молодших школярів у роботі над фонетичним матеріалом.

9.2. Методика вивчення елементів словотвору

Методика ознайомлення з елементами словотворення. Значення і завдання роботи над морфемною будовою слова. Прийоми розкриття понять: споріднені слова, основа слова, закінчення, корінь, префікс, суфікс, спільнокореневі слова.

Методика пояснення ролі морфем у вираженні лексичного та граматичного значення слів. Методика часткового та повного морфемного аналізу слів, його зв'язок зі звуко-буквеним, орфографічним і словотворчим аналізом.

9.3. Методика вивчення елементів граматики

Значення граматичних знань для засвоєння орфографії. Обсяг знань з граматики, принцип розташування граматичного матеріалу за роками навчання. Методичні умови, що забезпечують засвоєння граматичних понять, види граматичних вправ. Прийоми, що активізують засвоєння граматичних умінь.

Методика формування у молодших школярів уявлень про частини мови на основі встановлення їхньої семантики, граматичних ознак і синтаксичної ролі. Методи та прийоми, які забезпечують систему логічної роботи над іменником, прикметником, дієсловом. Методика часткового та повного морфологічного аналізу слів.

9.4. Методика вивчення елементів орфографії

Методика опрацювання орфографічних правил, дидактичні умови їхнього засвоєння.

Види орфографічних вправ, методика їхнього проведення.

Диктанти, їхні види, методика проведення, оцінювання. Методика опрацювання помилок, виявлених у диктантах. Облік помилок, методика роботи над їхнім подоланням.

Методика використання різних видів наочності, роздаткового матеріалу, диференційованих завдань у роботі над вивченням орфографії.

9.5.Методика вивчення елементів лексикології

Прийоми збагачення активного словникового запасу учнів. Методика використання міжпредметного змісту навчання на уроках рідної мови. Прийоми одночасного ознайомлення з лексикологічними відомостями та лексичним значенням слова.

Прийоми практичного ознайомлення молодших школярів з найуживанішими синонімами, антонімами, багатозначними словами, поширеними омонімами, фразеологічними одиницями.

Види лексичних вправ, методика їхнього виконання.

Методика організації позакласної роботи з мови в початкових класах, спрямованої на розвиток образного мовлення. Види позакласної роботи, методика її проведення.

4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

**Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Педагогічний факультет**

Ступень: «Магістр»

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітня програма: «Початкова освіта»

На базі ступеня /ОКР: «Бакалавр» / «Спеціаліст»

**Вступне фахове
випробування**

Екзаменаційний білет № 36

1. Педагогіка як наука про виховання людини. Мета і завдання виховання громадянина вільної і незалежної України.
2. Принципи навчання, їх визначення, характеристика та класифікації. Регулятивна роль принципів в організації діяльності вчителя та учнів.
3. Методика опрацювання правил вимови та правопису слів з ненаголошеними [е], [и] у початковій школі за вимогами програми.
4. Методи науково-педагогічних досліджень у практиці роботи учителя початкових класів. Класифікація та характеристики видів дослідження, структурні компоненти дослідження, їх сутність.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ імені М. П. Драгоманова

Протокол № 3 від «3» березня 2022 р.

Голова фахової комісії _____ / _____ /
Підпис Прізвище, ім'я, по-батькові

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні документи про освіту

1. Закон України «Про освіту». К., 2017. URL: www.mon.gov.ua
2. Закон України «Про загальну середню освіту». К., 2020. URL: www.mon.gov.ua
3. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні (2018). URL: www.mon.gov.ua
4. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. URL: www.mon.gov.ua
5. Концепція «Нова українська школа», 2016. URL: www.mon.gov.ua
6. Типові освітні програми для закл. заг. серед. освіти, розроблені під керівництвом О.Я. Савченко. 1-2 класи, 3-4 класи / Уклад. А.В. Лотоцька. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 240 с.
7. Типові освітні програми для закл. заг. серед. освіти, розроблені під керівництвом Р.Б. Шияна. 1-2 класи, 3-4 класи / Уклад. А.В. Лотоцька. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 240 с.

Підручники і посібники з педагогіки

8. Бондар В. І. Дидактика. К., Либідь, 2005. 264 с.
9. Бондар В.І., Коханко О.Г. Дидактика: теорія і технологія її вивчення. Навчально-методичний посібник для студентів ВПНЗ спеціальності «Початкова освіта». К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 145 с.
10. Веретенко Т.Г. Загальна педагогіка. К. 2004.
11. Волкова Н.П. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К., Видавничий центр «Академія». 2001. 512 с.
12. Габович А.Г., Головань С.М. Основи наукових досліджень: Підручник. К.: ДУІКТ, 2006.
13. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів ВПНЗ. К.: Освіта України, 2006. 528 с.
14. Коменский Я. А. Великая дидактика // *Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие* / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. М.: Педагогика, 1989. С. 11-106.
15. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. К., 2006.
16. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 4-е вид. К., 2003. 615 с.
17. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібик Н. М. —К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
18. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для вузів. Київ: Грамота, 2012. 504 с.
19. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. 2-е вид. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2003. 136 с.
20. Фіцула М.М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія». 527 с.
21. История педагогики / под ред. Н.А. Константинова. М.: Просвещение,

1982.

22. Любар О.О. Стельмахович М.Г. Історія української педагогіки. Київ, 1999.

Підручники і посібники з методик навчання освітніх галузей у початковій школі

ОГ «Природнича» і «Громадянська та історична»

23. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. К.: Веселка, 1998. 334 с.

24. Воронцова Т. та ін. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Алатон. 2019. 128 с.

25. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. Київ, Генеза. 2020. 256 с.

26. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» /Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Зоя Хитра, Ніна Павич. Київ, Генеза. 2020. 240 с.

27. Електронні версії підручників з ЯДС. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>

ОГ «Математична»

28. Богданович М. В. Методика викладання математики в початкових класах : навчальний посібник. 4-те вид., переробл. і доп. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2014. 360 с.

29. Богданович М.В., Лищенко Г.П. Пропедевтика алгебри та геометрії в початковій школі. Посібник для вчителя. К.: Генеза, 2011. 208 с.

30. Коваль Л.В., Скворцова С.О. Методика навчання математики: теорія і практика: Підручник для студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.

31. Математика: підручники 1-4 класів для закладів загальної середньої освіти НУШ. URL: www.mon.gov.ua

32. Тихоненко А.В. Величини у початковій школі: навчально-методичний посібник, Ч.3 / В.Сарієнко, В.Чайченко. Слов'янськ: ДВНЗ»ДДПУ», 2018. 152 с.

33. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 1-4 класи.- Харків: Вид-во «Ранок», 2020.

ОГ «Мовно-літературна»

34. Вашуленко М. та ін. Методика навчання української мови в початковій школі. К.: Літера. 2010. 363с.

35. Каніщенко А., Ткачук Г., Дорош Г. та ін. Українська мова з методикою навчання в початкових класах (інтегрований курс, 3-є видання). Т.: Навч.кн. Богдан. 261с.

36. Каніщенко А.П., Чабайовська М.І. Методика роботи над одним словом. Т.: Навч.кн. Богдан, 2011. 128с.

37. Коваль Г.П., Деркач Н.І. та ін. Методика викладання української мови: наук.-метод. посібник. Рівне, 2002.

38. Мельничайко О.І. Українська мова. Вивчення елементів синтаксису в початкових класах: Методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2006.

39. Методика викладання української мови: Навчально-методичний посібник / Коваль Г.П., Деркач Н.І., Захарчук З.О., Іванова Л.І. Рівне: 2002.

40. Наумчук М., Будна Н. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. Навч. Посібник. Т.: Навч.кн. Богдан, 2004. 64с.

41. Пономарьова К. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. К.: Кімо, 2006. 148с.

42. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. К. : Освіта, 2007. 332 с.

43. Чабайовська М.І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр. навч. посібник: вид. 2-е, доповн. і переробл. Тернопіль: Мальва – ОСО, 2018. 116 с.

ОГ «Технологічна»

44. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в школі. Тернопіль: Мальва - ОСО, 2004.

45. Глінка І.В., Довгопола Н.О. Матеріали до уроків трудового навчання 1-4 класів. Х.: Вид-во «Ранок», 2012. 224с.

46. Дизайн і технології. 1 клас: навч.-метод. посіб. для вчителя : розроб. відповідно до Тип. освіт. програми "Дизайн і технології" під керівництвом О. Я. Савченко : метод. роз'яснення, конструктор особистіс. і компетентніс. орієнт. занять, орієнтов. календар. планування, розроб. занять / Т.С. Мачача [та ін.]. Київ : Освіта, 2018. 63 с.

47. Дизайн і технології. 1 клас : навч. посіб.-альбом : [поуроч. розробки, інструкції, шаблони, аудіобанк] : [розроблено відповідно до Тип. освіт. програми "Дизайн і технології" під кер. О. Я. Савченко] / Т.С. Мачача [та ін.]. Київ : Освіта, 2018. 93 с.

48. Ігри та ігрові технології на уроках трудового навчання [Текст] : навч.-метод. посіб. / Л. О. Савченко, Н. В. Волкова, Ю. С. Кулінка ; Криворіз. пед. ін-т Держ. вищ. навч. закл. "Криворіз. нац. ун-т". Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ "КНУ", 2012. 284 с.

49. Технічна творчість учнів основної школи у процесі проектної і технологічної діяльності [Текст] : навчально-методичний посібник / А. М. Тарара ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. К. : Педагогічна думка, 2014.

50. Трофанова М. П. Графічна підготовка молодших школярів у системі трудового навчання. Кривий Ріг : Видавничий дім. 2006. 128 с.

ОГ «Мистецька»

51. Зязюн І. А. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва : Навчально-методичний посібник / за ред., передмова Н. Г. Ничкало. Чернівці : Зелена Буковина, 2009. 251 с.

52. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Вища шк., 2002. 190 с.
53. Коновець С. В. Колективні заняття з образотворчого мистецтва в школі. *Постметодика*. Полтава, 1997. №4. С.42-45.
54. Коновець С. В. Образотворче мистецтво в початковій школі. *Метод. пос.* Рівне: “Каліграф”, 2000. 80 с.
55. Коновець С.В. Образотворче мистецтво в початковій школі. Київ. 2000.
56. Лайсанова М.О. Уроки образотворчого мистецтва. Тернопіль: Навч. книга Богдан, 2003.
57. Любарська Л.М., Резниченко М.І. Образотворче мистецтво. Київ. Форум, 2002.
58. *Методика навчання мистецтва у початковій школі : Посібник для вчителів / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. Х. : Веста : Видавництво «Ранок». 2006. 256 с.*
59. Янковська І.М. Формування у молодших школярів умінь організовувати художню діяльність з образотворчого мистецтва : навч.-метод. посіб. для вчит. початк. класів та образотв. мистец. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 201 с.